

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 58 — Субота, 7 фебруар 1953

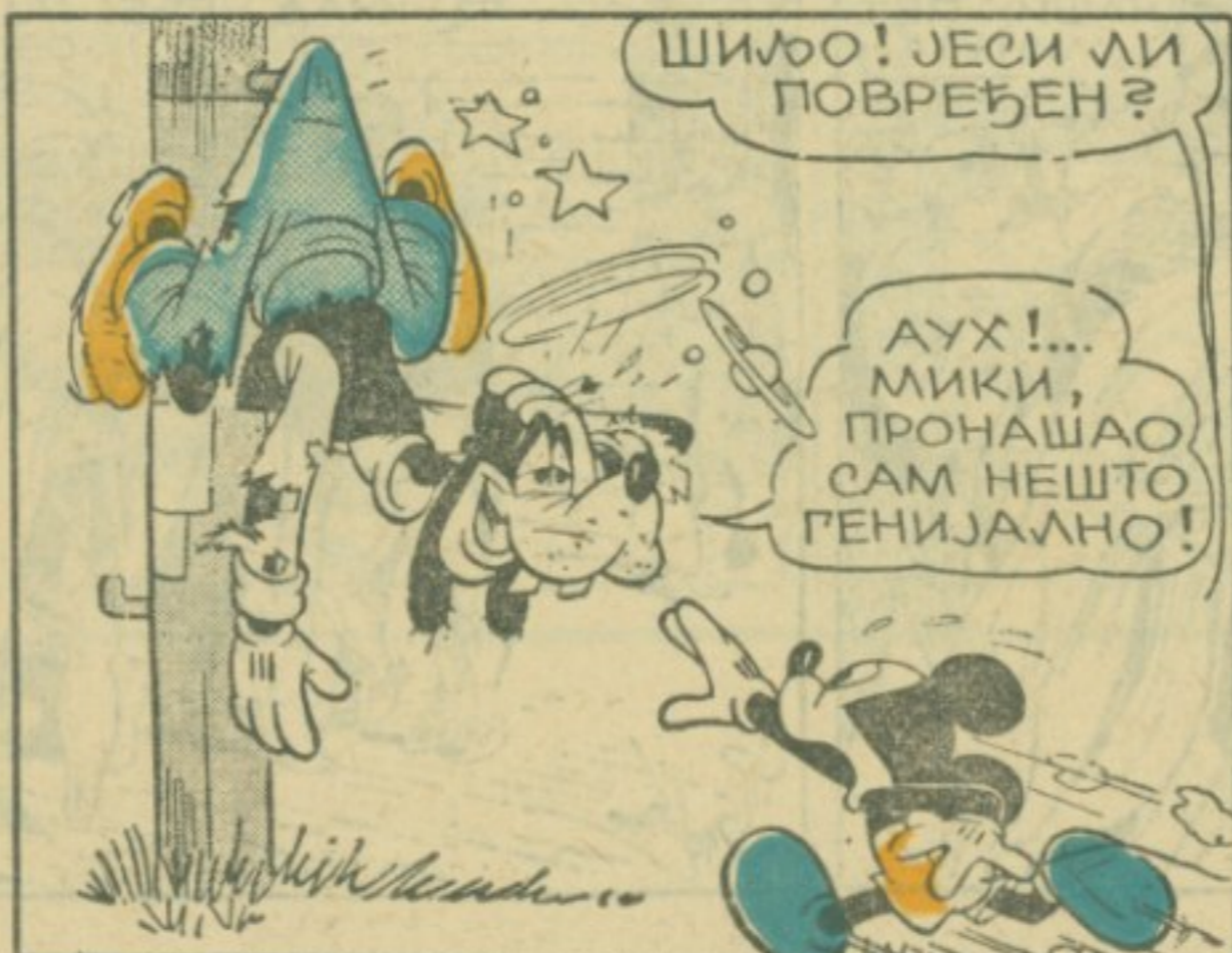

**ШИЛОА
ДЕТЕКТИВ**

*тајни
проналазак*

ЦРТА И ПИШЕ:

ВОЛДИЗНИ

Морнар Робер који је скренио ток Голфске струје

(17)

— Ви одвише журите. Ја вам дајем вољно, али то не значи да сте слободни. Сутра ћемо овде светковати празник и ви ћете, господо, присуствовати свечаности.

— У садашњем тренутку изгледа ми да нема места никаквим светковинама, — одврати му Жубер.

— Напротив, господине поручниче, тренутак је баш погодан: сутра ћемо прославити рођендан ремек-дела.

Ова реч потсетила је све на драму која се одиграла у Европи и Северној Америци, драму о чијем даљем току заточеници више ништа нису чули... Дон Агостино није желео да о томе говори у Жироловом присуству. Он је и даље мислио да професор ништа не зна о тим догађајима и прекинуо је поручника пре него што је овај ма шта и рекао:

— Велико ремек-дело се остварује и у његову част сутра ћемо обновити неке наше старе обичаје. Биће то занимљива свечаност. Места за вас двојицу, за ваше морнаре и за дечака већ су обезбеђена.

Дон Агостино пређе нежно руком преко дечакове главе. Његов грлени глас добио је нарочиту боју када је додао:

— То ће бити верска свечаност... а моји краљевски преци увек су сматрали да је чисто срце једног детета боговима угодно.

— И лепота и љупкост госпођице Жана Миранде, — настави Мексиканац тренутак касније, — биће сутра предмет пажње, а сада, господо моја, нећу даље да вас задржавам. Кохуатла ће вас, као и обично, испратити до ваших соба, где вас ћерка мог пријатеља Миранде свакако с нестрпљењем очекује.

Обри, обузет љубомором, бесно је стегао песнице, али га је Жубер заповедничким погледом обуздао. Он, са извештаченом безбрижношћу, пружи руку Жиролу и притом му даде знак да и он треба да се удаљи. Научник се радовао што не мора да остане насамо са човеком о коме је чуо толико страшних ствари и где на-

траг у своју лабораторију, извињавајући се да је уморан. Велики мајстор га је испратио потсмешљивим погледом и охолним климањем главе опростио се од осталих.

Одмах затим изиђоше и Жубер, Жак и Робер Морле. Кохуатла и чувари спровели су их до капије дворане са стубовима. Крај ње је свештеник са својом пратњом застао. Са пригушењим металним звуком, она се залупила иза заточеника.

— Гле, ево команданта!

Морнар Перо први је спазно Жубера. Он је стајао на прагу собе у којој је становао са своја два друга. Иза његових рамена појавише се лица Мадека и Бујеа. Жубер им приђе.

— Дакле, мошци, јесте ли данас били вредни?

— Па онако, команданте, — одговори Перо весело. — Увек исто петљање са бакарним жидима и челичним квакама... А ви, команданте, како сте се провели на излету?

— Лепо, било је дивно... Но, има новости и за вас: сутра је овде свечаност, нека верска прослава... Сутра се не радити... Зар не, Жаче? — обрати се он са осмехом своје пријатељу, али Жак више није био крај њега.

— Чика је тамо преко, код тете, она плаче, — обавестио га је мали Робер.

Док је официр разговарао са својим морнарима, сликар је из другом крају дворане угледао Јанино уплашено лице скривено иза завесе њене собе. Он јој одмах притрча и снажно је загрли, док се она, јецајући, привила уз њега.

— Жаче... драгане! — јецала је она. Убиј ме ако имаш срца, убиј ме!

Ладну девојку спопала је нервна грозница... Жубер и морнари притрчаше. С тешком муком су сликар и његови пријатељи успели да је поврате. Она је, смиривши се, збуњено погледала људе који су стајали крај ње и, као да се нечега присетила, поче да преклиње:

— Помозите ми! Спасите ме!

Она се најзад прибрала и почела лагано да прича:

— Мадочас... баш сам хтела да пођем до вас... прошла сам кроз салу коју је Жак украсио, оклизнуда се и пада... Никог није било у близини... Кад сам хтела да устанем, чула сам гласове... Са крих се, иза скеде и у томе тренутку...

Поглед јој се укочи и она занеме за тренутак.

— Жана, молим те... смири се!

— Видела сам првосвештеника Кохуатла са још једним човеком... Они су прошли крај мене не опазивши ме... Говорили су шпански и можда сам да разумем сваку реч... Чула сам нешто ужасно... Сутра је овде свечаност...

— Да, то већ знамо...

— Ништа ви не знате... То је велика тајна... На тој свечаности ће се дон Агостино крунисати и

дворане назирао се сто са чинијама и боцама...

Одједном, почео је да се присећа... Шетња у тјурачком оклопу по морским дну, повратак, страшно Јанино откриће, Жуберово упозорење да буду опрезни и да тихо говоре... Затим кратак ратни савет крај дивана на који су положили Жану...

После тога дошли су црни послужитељи и, као и обично, довели вечеру... Поручник им је рекао да се добро наједе; прво, да не би изавали подозрење, а друго, да би прикупили довољно снаге за оно што им претстоји... Робер се јасно сећао тог необичног обода чији му је сваки залагај застајао у грлу...

Жубер је укратко изнео свој план и сви су се сложили да је боље бранити се и умрети у неравној борби него допустити да их, беспомоћне, закољу... А по-

И Жак, Жана, Мадек — сви ледећи, неми, непомични...

Робер је шкрипао зубима да не би гласно вриснуо. Докопа Жубера за рамена и поче грчевито да га тресе. Његова глава је немоћно висила, безживотна и бледа. Робер му положио руку на груди и осети тихо куцање срца: значи, официр је жив. И остали су били живи. Кроз тела им је лагано струјала крв и чуо се слаб али јасан куцај срца.

Роберу је намах све постало јасно. Оно спомено вино имало је тако необичан укус. А ипак су га сви пили. Само је он, сркувши га, оставио чашу. Стога је опојно средство слабије деловало на њега.

Шта сад да ради? Дечак дограби бокал воде и сасу га Жуберу на главу. Али, он се није ни помакао... Жирол! — сину му у свести. Жирол ће можда моћи да помогне. Он мора да стигне до њега по сваку цену.

Робер није ни помишљао на тешкоће. Видео је само да су врата од ходника отворена. Брзо је изишао и тихо се привукао до врата.

Пред вратима је чукао један од ацтекских ратника. Подвијених ногу, са исуканим мачем на коленима, седео је спокојно, леђима окренут према дворани, и пушио своју лулу.

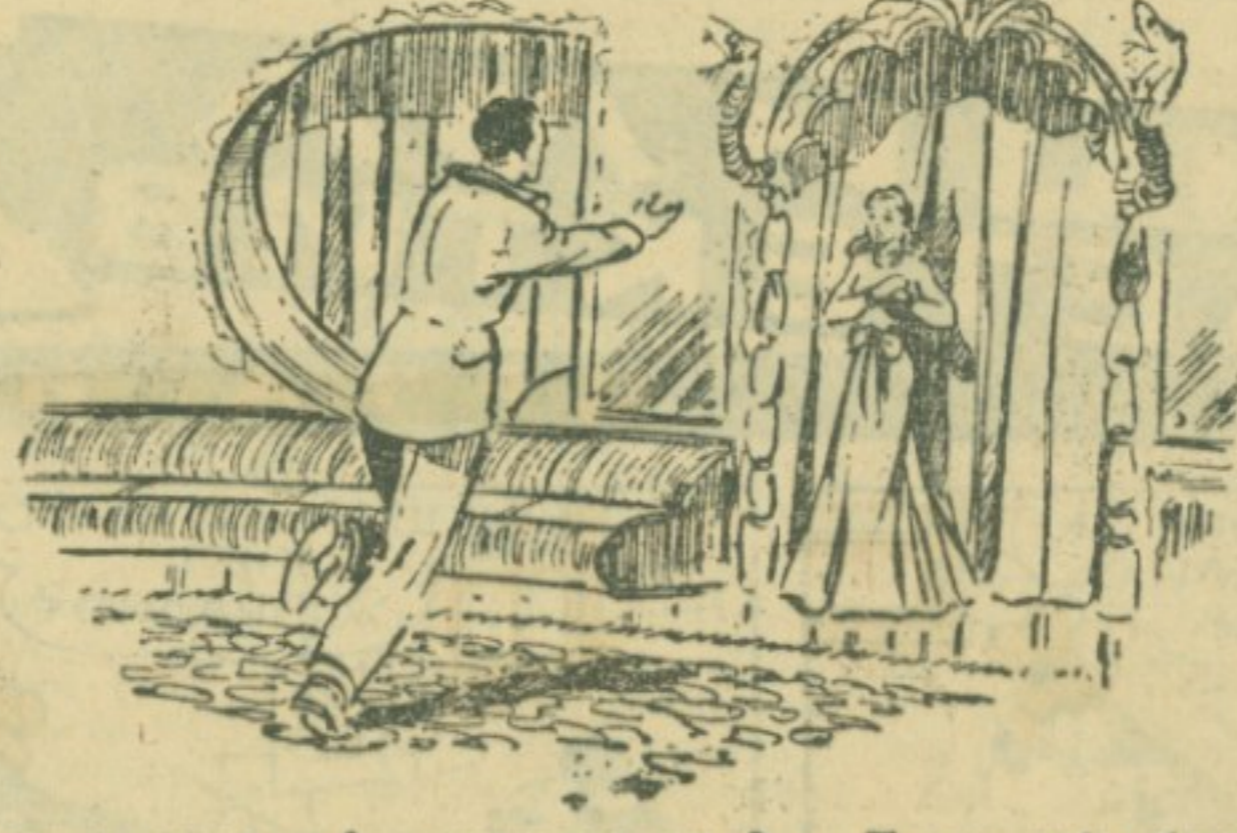
Ноћу је иначе крај ових врата стајала већа стража, али с обзиром на то да су заточеници били у несвестици, толика опрезност изгледала је изlišна. Чувар је био сам. У ходнику нигде никог. Заклоњен иза једног стуба, Робер је прво пажљиво осушнуо. Мртва тишина. Бацно је поглед на сат који му је био на руци: десет минута после поноћи.

Није било времена за оклевање. Некакав блистави предмет привукао му је пажњу. То је био велики гонг са тешким златним чекићем. Најпре се на прстима прикрасио до чекића, а затим се нечујно приближио стражару.

Ацтек се нагонски окренуо, али није стигао ни да дисне. Златни чекић заузео је кроз ваздух и треснуо га по глави. Човек се претурно као клада. Пут је био слободан.

Дечак се стресао и зажедео да побегне одакле, али га опрезност нагна да се савлада. Напола је усправио Ацтека и наместо га да чучи крај врата, исто онако као раније. Стражар је био мртав. Ужаснут тиме, Робер је застао сав ошамућен, али помисао да само он може спасти другове ободрила га је.

— Наставиће се —

венчати са мнош... А у част тога догађаја, вас ће све, по старом мексиканском обичају, убити, а вашу крв принеће на жртву ацтекским боговима.

ТРЕЋИ ДЕО

I

Робер Морле је полако долазио к свести. У телу је осећао неку чудну дрхтавицу. Било му је мучно у стомаку, а у слепоочницама је осећао јаке болове. Сав ломан и клонуо, испружио је руке, уморно уздахнуо, отворно очи и погледао око себе.

У почетку није ништа видео, али су му се очи постепено привикавале на сумрак и он је почео да распознаје архитектонске линије дворане са стубовима. Све светиљке, које овде иначе стално горе биле су погашене, само је слаб трачак светлости допирао кроз отворена бронзана врата. У средини

том?... Потом није било више ничег... Онесвестио се... Све је обавила тама...

Робер Морле је покушао да устане. Грашке зноја су му избиле по челу, а срце као да је куцало у подгрању... Шта се то догодило?... Где су остали... Разрогаченим очима дечак је буљно у мрак. Тек тада је око себе приметно контуре људских тела... Људи су лежали без свести. С напором се прибрао. Напицао је нечије непокретно тело које је лежало крај њега... Опрезан по природи, тихо је викнуо:

— Чико... Тето... Господине поручниче!

Нико се није помакао... Нико се није одазвао...

Дечака захвати паничан страх... Дрхтавим рукама почео је да дрмса човека до себе. Међутим, овај се није мицао. Да ли је мртав?... Робер приђе другоме и познаде Жубера... И он је био исто тако хладан и нерсетљив...

Робин Хид и његова дружина

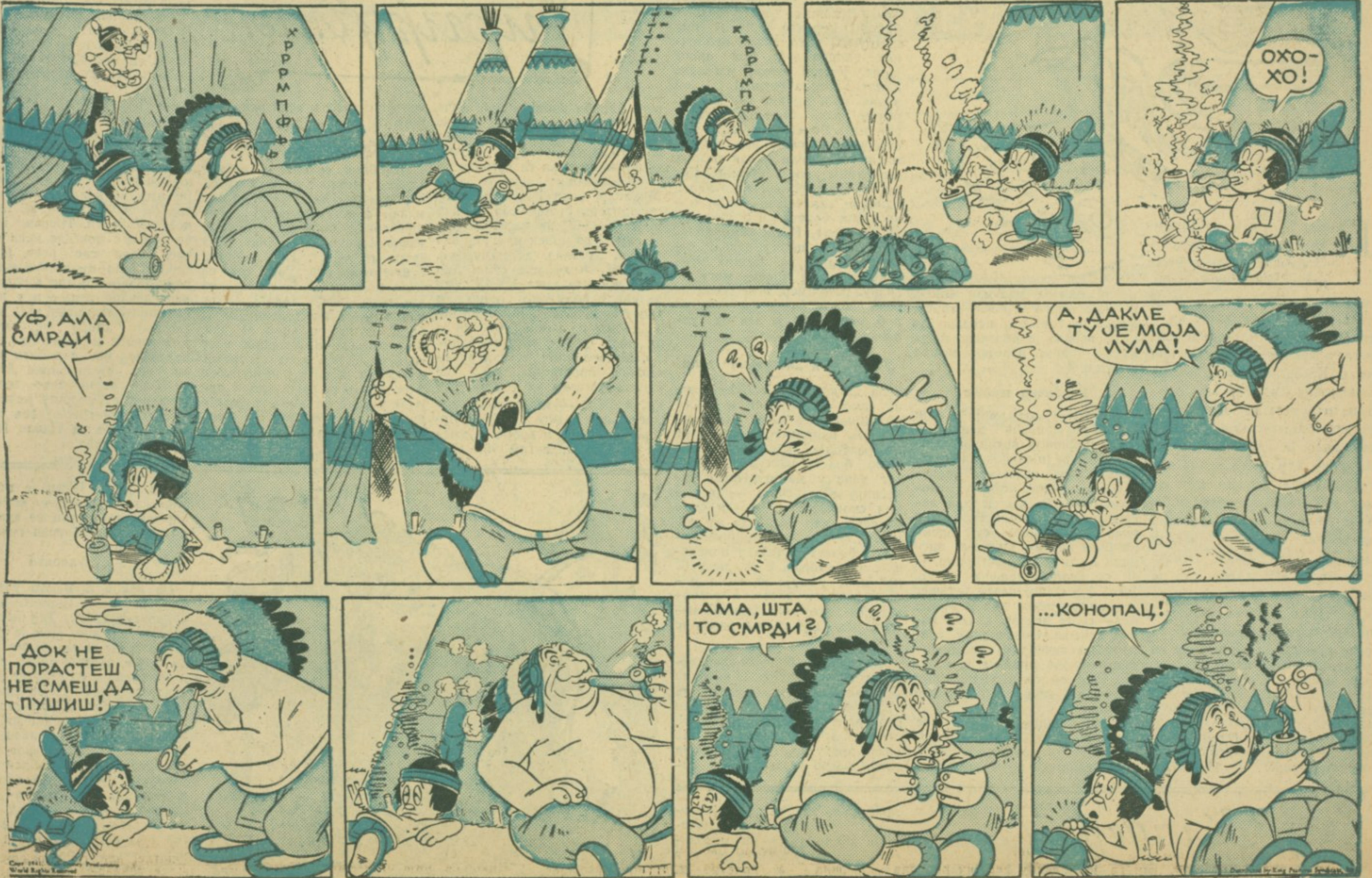
32 САВЛАДАНИ

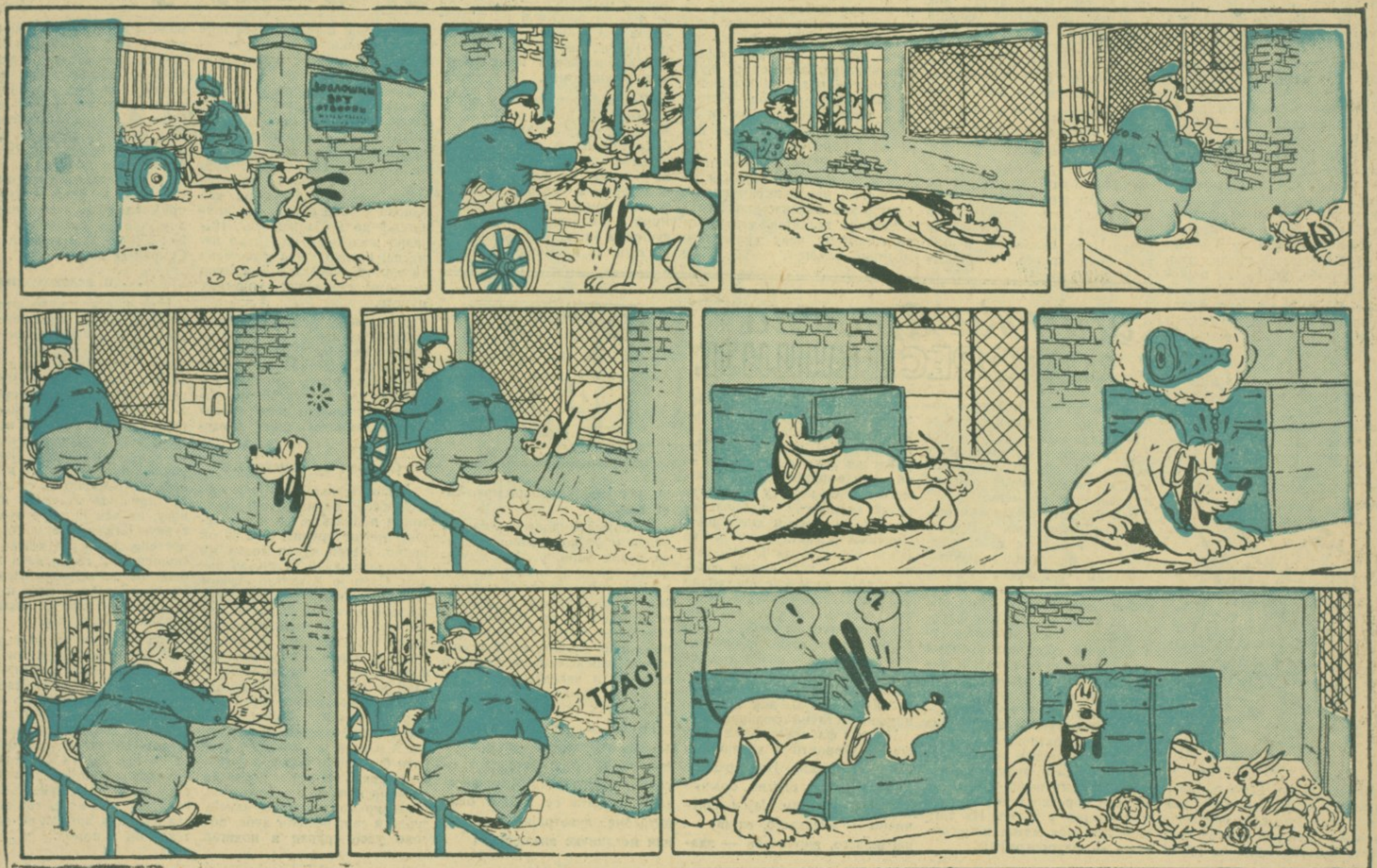

МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

ПЛИТОН СЕ ПРЕВАРЈО

Лечебник

Стари лекарски приручник

Павле Поповић, из Вранића, један од српских устаничких вођа, који се истакао нарочито у бовјевима око Београда, носио је увек уз се једну стару књигу. У њој је било свега и свачега: црквених молитава и прича о Косовском боју, песмама непознатих српских стихотвораца и „упутстава за лечење“ разних болести. Павле Поповић умео је само да чита, а да пише, сем свога имена друго није знао. Једнога дана, неког Рудничанина уједи змија. Како се знало да у Павла има књига о лековима, доведе момка к њему. Павле загледа у своју књигу и сво шта је нашао као лек од змијског уједа: „Кагг накагга, пој, пој посор, нагкана, покарата: те речи испиши на чашу пуну воде па онда воду излиј у ваган, умиј и напиј уједенога и исцелиће се. Ако уједени не буде близу, нека воду напије онај који ти је донео вест и опет ће уједени бити исцелен. И чудније се каку силу има овај запис“. Но, Павле По-

повић био је разуман човек, па није много веровао запису. Усијатим гвожђем испалио је рану, чврсто је подвезао и, уместо водом, напојио момка ракијом.

Необични лекови

Тај запис „од змије“, који је Павле Поповић нашао у свом зборнику, потицао је из српских средњовековних лекарских списа, углавном преведених с грчког, који су неким случајима служили као једини лекарски приручници. Те „лечебнике“ састављали су према сличним грчким књигама писмени људи по манастирима. Они су били намењени владајућој феудалној класи тадањег српског друштва, док је народ имао своје лекове и свој начин лечења. Понекад су сопственици лечебника примењивали њихове прописе у народу, тако да се и у народној медицини сачувало помешто из њих.

У лечебницима помињу се често антички лекари Хипократ и Гален, велики медицински ауторитети не само старог

света, него и читавог Средњег века. Лекови су били углавном биљног порекла, али их има и других, и то веома необичних: слонов зуб, крв црног јарца, жељеза кожа, магареће копито, петлов гркљан, јаје од врване, пуж заједно с кућицом, речни рак, стеница, једенов рог итд. Лечебници често пре поручују и вино, мед, кисело млеко, маст или мозак разних животиња, со и сумпор. Све су то били лекови за лечење, односно спречавање најразноврснијих болести и појава које их прате. И не само болести. Лечебници су давали савете и за случај разних неугодности које човека могу да снају. На пример, шта треба да ради господар коме побегне роб, или каква је лек од гуљења на кошки.

„Срећни“ и „несрећни“ дан

За „лекара“ није била важна само болест, већ и многе појединости у вези са болесником, на пример, дан кад се он разболео, јер ако је, рецимо, болест наступила деветог дана у месецу, онда болеснику нема спаса — „в два дни скончајет сја“ — и само би неко чудо могло да му помогне. Не би било добро ни ако је болест почела у понедељак или уторак, у те „несрећне“ дане у које не ваља почети никакав посао, а разболети се поготову. Највише изгледа на оздрављење давао је четвртак.

За неке болести забележени су и рецепти. Грозница се лечи лековима и записима, а зубобоља пелелом од јеленског рога или записом који се исписивао на кори хлеба, па затим прогутао. Помоћу коре од хлеба могао се пронаћи и ло-

пов. Ако би побегао роб, онда је требало саставити запис који је гласио отприлике овако: „Нека ти пут буде мрачно тумарање и нека те сажече ан бео господњи; нека те веже Михаило, гони Рафаило, а Исак дотера брзо, брзо“. Било је и „лекова“ за тесну обућу, за случај да човек прогута пијавицу, за глад, за мамурлук, за астму и лупање срца. Ако неко прогута кост, треба само да ује у воду до пупка, и „кост ће испадати“. Ко је желео да добије на кошки, требао је да носи уза се срце гавраново. У лечебнику је, између осталог, прописано како се справља мелем за лечење рака (живине — како се ова болест тамо назива): „Узми бршљаново семе и добро га умеси с воском, затим од тога

направи свећу и кади рану боја нога“.

Козметички савети

Лечебник садржи и козметичке савете. Ево шта треба да ради онај који хоће да подмлади лице: „Помешај дафинин сок с бобовим брашном, увече намажи тиме лице, а из јутра се умиј“. Или: „Умеси гушче сало и сезамов сок, па онда растони обоје и често мажи лице преко дана“. Дакле, као што се види, постојао је крем за ноћ и крем за дан. За спречавање опадања косе служило је пепео од сагорелог магарећег копита или купусов анст, нокти су се неговали прањем у соку од дивљих краставаца, а зубе, да би били бели, требало је тријати пелелом од јеленског рога.

Има много савета како да се тамне бубе, стенице и други инсекти. „Од ораха ресе стави на огњ и често њима кади кућу; и нађи дивље краставце што расту крај мора, саври листиће од њих и шкропи кућу сваког дана“. Ако то не успе, онда је требало „узети крв од црног јарца, замочити у њу мстау и ставити је наред куће. Све бубе и стенице скупиће се на њу, али их не треба побити, већ их стрести далеко од куће“.

★

„Лечење“ записима и врачанјем дуго се одржало у многим нашим крајевима. Оно, као један од облика сујеверја, има веома старе и дубоке корене и не може се преконоћ истребити. Његове трагове можемо понегде наћи и данас, мада све ређе, јер му здравствено просвећивање народа задаје смртни ударац. Експле лекара стижу и у најзабаченија планинска села и разасејавају стара веровања у моћ записа и чаролија. Данас ће мало ко веровати да од змијског уједа може помоћи неколико тајанствено изговорених неразумљивих речи, као што то, пре готово век и по, није веровао ни Павле Поповић из Вранића.

Клипер и најбржи једрењаци

Иако су људи поодавно сазнали за једра и употребљавали их, ипак се није лако дошло до брзих и окретних једрењака. То се успело тек у XIX веку, када су савршенији једрењаци, окићени мноштвом једара и са по три до пет јарбола, проседали воде не само крај обале, већ и као стреле журили океанима. Једрењаци своју драж за поморца нису изгубили ни онда када су крај њих почели да пролазе моторни бродови.

Једрењак клипер сматра се за најсавршенију лађу ове врсте. Име је добио од холандске речи *klepper*, што значи брзи коњ. Клиперу су се нарочито истакли као окретни, брзи и веома погодни за маневрирање у енглеско-америчком рату 1812 године. По савршетку тога рата, они су корисно употребљавани за превоз путника и робе. Увиђајући њихову важност, људи су почели да граде све веће клипере. Видећи да они могу да послуже и за редовну линијску пловидбу на океанима, у Америци је још 1816 године уређена пруга Њујорк-Ливерпул. Касније су основане још две пруге и тако је убрзо Америка добила редован недељни саобраћај с Европом.

Ускоро су успостављене пруге са Авром, Глазгомом, Лондоном, Хамбургом, па и са средоземним лукама. Нека су дру-

своје једрењаке и на тај начин привуче што више путника, а њихов број је бивао све већи, јер су се огромне масе из Европе селиле у Америку. Пазило се на изглед брода, на величину, брзину итд. На читавом Атлантику најлетитији једрењак био је „Челену“, док је „Грегг Рипаблик“ спадао међу највеће једрењаке тога времена. Био је дуг око 98, широк 16, а висок 11 метара. Носивост му је била 4.000 тона. Велики јарбол био је висок 63 метра, а површина једара износила је 5.800 квадратних метара.

Исписане су читаве књиге о патњама људи на лађама на весла, али ни једрењаци нису олакшали живот посади, која није имала одмора ни дану ни ноћу. Цело путовање, а оно није било кратко, посада је

проводила верући се по јарболима, притежући и попуштајући конопце да би искористила што боље снагу ветра и пазила да се брод не изврне.

Брзина клипера била је доста велика. Било их је који су под повољним условима пловили и по 30 километара на сат а имали су и по 3000 до 5000 тона. Због те брзине, народ приморских крајева с пажњом је пратио њихово кретање, исто као што данас прати утакмице разних спортиста. Новине су доносиле слике капетана и његове посаде који су са својим клипером постигли највећу брзину. Када би из некога места у друго кренула два клипера, онда су се људи кладили колико ће пловидба трајати, на пример од Аустралије до Енглеске, и да ли ће један или други једрењак престићи у одређено место.

Славу клипера помрачили су убрзо први пароброди, али једрење ни данас није ништело са морских путина; још и сада једрилица представља за многе спортисте већу драж него моторни чамац.

Длетенише и њихово памћење

Онај ко је измислио поређење „као слон у старокларској радњи“ — којим се казује незграпност и трапавост — свакако није био ни пријатељ ни познавалац тог највећег биљождера. Иначе, он би знао колико је слон пажљива и необично вешта животиња.

Шта ми, уопште, знамо о слоновима? Да имају добро памћење, да могу да достигну дубоку старост и, можда, да је с њима картагински војсковођа Ханибал прешао преко Алпа. Међутим, славни Картагинанин стигао је пред капије Рима с индиским, а не с афричким слоновима, јер афрички слон се не може припитомити и још ниједан човек није имао толико стрпљења и умешности да се с њим „спријатељи“.

Постојбина гонича и чувара слона, такозваних „оџијаса“, су Индокини, пуна непроходних џунгли, и бурманске прашуме. Они тамо расту заједно са својим штићеницима, који им временом постају неразљивии „пријатељи“. Слон кад заволи човека остаје му „пријатељ“ до краја живота. Ниједна животиња није тако паметна, великодушна и племенита као тај, наизглед незграпни и троми, становник индских џунгли.

Слонови су паметни...

Један стари слон који је био „запослен“ на изградњи неког моста подизао је на насип тешике дрвене трупце. Док је он радио, његов чувар седео му је на затиљку и управљао радом. Слон је дохватио сурлом један велики балван, али никако није могао да га дигне до насипа. Ако би мало више подигао главу, трупац би склизнуо низ сурлу и повредио чувара. Једна кратка опомена, и слон је послушно спустио дрво на земљу. Али, насип се морао изградити. Људи су се договарали, саветовали, мислили. А и слон је „мислио“, овог пута брже него људи, и нашао једноставно решење: дохватио је један прилично дебео штап, уврстио га усправно између сурла и спог великог зуба, поново узео трупац и подигао

милу, узео трећи балван и поставио га у ред. Чувар је скочио са земље и почео да виче. Слон је постигао оно што је желео: наљутио је дењог чувара и натерао га да устане. Слон се смејао — слоновим заиста умеју да се смеју. Као од шале подигао је криво дебло и лако, као да је перо, пренео га и поставио на одређено место. Тада је пришао чувару и пријатељски га помилвао сурлом, као да је хтео да му каже: „Доста је и шале и посла. Сумрак се већ спустио“.

... и великодушни

Није никакво чудо што слоновима не трпе бурманске псе, јер чим се неки пас нађе у њиховој близини он прво зубима хвата за сурлу. А сурла је врло осетљив део тела. Због тога су слоновима и пси непријатељи. Али, те велике животиње које без милости гоне псе показују се сасвим другачије кад су у питању штенад. Псић, ма колико био наметљив и досадан, може мирно да се игра око слона, да му трчи између ногу, па чак и да га чупка за сурлу. Кад штене у тој игри претера, да не би дошао у искушење да га дохвати и одбаци далеко од себе, слон стави сурлу себи у уста и држи је тако све док се мали наметљивац не удаљи.

Кад су за време рата у Индији обустављени многи радови, велики број примитивних слона остао је без господара. Шта се догодило с тим животињама чии је живот десетинама година био везан за људе? Налутити слонове, који су већ имали све особине домаћих животиња, примили су у своја крда дивљи слоновци и делили с њима своја шумска пасишта. Једном речју, при тебли им у помоћ.

штва имала на једрењацима и клавир, а то је у оно доба био велики луксуз. После се развила жива утакмица између друштва које ће боље да уреди

Широка примена флуоресценције

Још до пре неколико година флуоресценција је била појава којом су се бавили само научници у својим лабораторијама; данас је она наша веома широка и разнолику примену.

Већ пред Други светски рат, флуоресцентна или Вудова светлост почела је да се примењује у индустрији и лабораториским радницама. Наиме, примењена је интересантна особина минералних супстанца да на увек исти начин флуоресцирају. Тако, на пример, уранијумове соли под зрацима Вудове светлост показују лепо зелено светлуцање. Други минерали дају другачије боје: наранџасту, жуту, црвену, плаву, љубичасту итд. Ова појава убрзо је практично примењена за испитивање и класирање минерала у рудним налазима. На исти начин испитивана је и порозност тих наслага и пукотине у њима. Из тога је настао нов метод истраживања — флуорографија.

Флуоресцентна светлост убрзо је примењена и на другим подручјима, међу првима у прехранбеној индустрији. Помоћу ње лако се утврђује да ли су намирнице свеже. Тако, месо и риба који су почели да труле светлуцају љубичастом или неком другом светлосту. Црвенкасто светлуцање љуске јајета показује да је оно свеже, док пругасте линије говоре о томе да је јаје претходно било конзервирано. Под Вудовом светлостом уље показује лепо светлуцање, које својом бојом говори какво је оно врсте и на који је начин добијено. Тако, на пример, рафинирано маслиново уље даје зелено-плавасти отсјај, док нерафинирано светлуца наранџасто.

Помоћу флуоресцирања може се утврдити и квалитет и природа брашна. Под зрацима Вудове лампе овсено брашно светлуца црвеним сјајем, пшеично — плаваксто, сојино — наранџасто, пиринчано — пла-

во, кестеново брашно мрко-сиво итд.

Уз помоћ Вудове светлостке успехом се контролишу мириси, разни фармацеутски производи, траве и биљни сокови, па чак и фотографски материјал. Флуоресцентном светлосту може да се испита и исправност воденог жига код новчанице за коју се посумња да је фалсификована, као и природа и квалитет материјала употребљеног за израду електричних каблова.

На тај начин, просто осветљавање Вудовом светлостком омогућује брзо откривање особина најразличитијих материја, за шта су раније биле потребне дуготрајне хемиске или механичке анализе.

„Становници“ ЈУЖНОГ ПОЛА

Пси су бесно залајали и почели да беже када су на врши леда угледали издигнуте главе китова, који су одмах пожурили за њима испод леда, ломећи га снажним леђима...

— Сваког тренутка, причао је гонич, продомно би се лед, а из пукотине би се појавила страшна глава орка, издигнута по метар и по изнад поаршине. Бежали смо. Дешавало се да је нема била за нама свега неки метар...

Тако описује свој сусрет са орковима у Заливу Китова један гонич паса из Бердове експедиције. Али, он није био једини који се с њима сусрео. Један испитивач ледених предела Антарктика видео је како су оркови гонили посаде

главу и разгледа околину неће ли угледати неку жртву.

Плави кит, кога орк најчешће напада, дуг је 25 до 30 метара, а тежак од 100.000 до 150.000 килограма. Он је тамне плаво-сиве боје, са белом перама по грбуху. Нема зуба.

На Антарктику, где владају вечите зиме, постоје и друге животиње. Тај континент велик је колико Америка и Аустралија заједно.

Царски пингвини и фоке

Међу занимљиве становнике Јужног Пола спада и царски пингвин. То име добио је због тога што је кудикамо већи од обичног. Висок је 90 до 110 сантиметара, а тежак до 40 килограма, док висина обичног пингвина не прелази 60 сан-

тиметара, а просечна тежина шест килограма. У свему, има око двадесет врста пингвина. Поред тога што је већи од обичног, царски пингвин се од њега разликује и по томе што његова женка лежи само на једном јајету, а женка обичног пингвина лежи на јајима у гнезду које је с мужјаком направиле.

Царски пингвин живи дружице него све остале животиње на Јужном Полу. С јесени, пошто изађу из мора, царски

пингвин се крећу уз ветар по великој снежној олуји, да би на обали испод какве хридне створили насеље. И баш кад почну прве снежне буре, женка снесе једно јаје и ставља га крај ногу, чији су прсти спојени кожицом. Да би га, док лежи, сачувала од студени, она јаје покрива топлим грбухом и тако остаје пуна два месеца, изузев у време кад је смењује мужјак. Да би ветар не би однео, чврсто загрије ноке у лед или земљу. Иако брижљиво чувају своје младе, ипак 90 од сто младунаца утине сваке године због хладноће. У пролеће, кад дани постају топлији и лед почне да пуча, пингвини са преживелим младунцима почну да лутају по пучини Јужног Мора све до јесени када ће опет остварити на копну своја насеља.

Други занимљиви становник Антарктика је фока. И ње има више врста. Оне које данас тамо живе немају неку трговачку вредност. Фоке због којих су ловци долазили у ове крајеве готово су истребљене. Њих су ловили због крзна. У род фока спада и морски слон. Он има остату сурлу, која је дуга 30 до 40 сантиметара. Кад је раздржан, сурла му отекне. Постоји, затим бела фока и фока са зеленим крзном. У породицу фока спада и морски леопард, који личи на диносаура. Дуг је око три метра, а обим му је око један и по метар. У стању је да нападне и човека. Има дуге, извијене зубе. Напада и уништава пингвине и фоке. Ова опасна звер још никад није ухваћена жива. Готово све

одрасле фоке и леопарди имају на свом телу ожиљке од орка.

Птице Јужног Пола

Овде ћемо набројати и интересантије птице Јужног Пола. Ту на првом месту долази зовоја. Ње има више врста. Она је најмногбројнија птица далекога југа. Перје јој је као снег беле боје, а кљуи, очи и ноге су црне. Када лети, у снежној белини једино се виде ти црни делови и дају утисак добање која лети. Мерска ластва, такође становник ових предела, прелети око 25.000 миља путујући од једног до другог Пола. Она је, уствари, највећи путник на земљи. Тело јој је сиве боје, а кљуи и ноге црвени. Она се храни рибама и рачицима. Њена крила у распону широка су око 70 сантиметара. Тешка је свега неколико килограма.

Албатрос је такође занимљив становник Јужног Пола. Он лети без плана. У стању је да данима прати брод. Изгледа да живи од отпадака са брода. Кад албатрос напусти брод, морнари су уверени да је копно близу, макар и не било на карти обележено. У ранија времена, морнари су сматрали да морски богови шаљу албатроса поморцима да им буде водич на пучини и да их доведе до копна. Зато се у то доба није могао наћи поморац који би убио албатроса, јер се веровало да ће се тиме навући гнев морских богова. Албатрос спада међу највеће птице које лете. Када су му раширена крила, простире се око 3 и по метра. Лети обично брзином од шездесет миља на сат, а када су повољне прилике и до сто миља. Беле је боје. Женка има црну мрљу на глави и на врховима крила.

Птица скауа је најпокретнија и најпрождрљивија птица на земљи. Она вреба све што је рањено и болесно, а често се вије и изнад гнезда пингвина. Не устручава се да једе и леш друге скауе. Мртвим фокама распори кожу да би дошла до сланине. Има кукаст кљуи и црне ноге са кожицом и оштрим канџама. Галеб званично фулмор једе рибе и, исто као скауа, вреба лега пингвина. Он има распор крила од преко два метра. Када се фулмор најде, он не може сам да полети. Тада рашири крила и чека повољан ветар да га дигне. Боје је снежнобеле.

Последњих година, све већи број експедиција одлази у крајеве Јужног Пола. Ако се и тамо људи наседе у толикој мери као и на Северном Полу, нестане многих животиња из овог краја, као што је нестало и фока са крзном.

два чамца. Људи су бежали брже него што су оркови могли да ломе лед испод њих. Понекад су оркови били тако брзи да су били готово за саним ногама људи. И капетан Скот, пре несрећног пута на Јужни Пол, описује један случај који се догодио његовом гоничу паса:

— Следећег тренутка цела санта подига се под човеком и писма и почела да се ломе. Китови су леђима ломили лед и један за другим помаљали главу. Видели смо њихове страшне главе са мркожутим перама, мелним светлуцавим очима и зубима, највећим и најстрашнијим на свету. Ломили су лед дебео шездесет до осам десет сантиметара и дејствовали сложено, у заједници. О, каква је то чудесна интелигенција!

Орк — кит са мачем, како га неки зову — три пута је тежи од афричког слопа. Дуг је просечно око 8 метара, а тежак око 15.000 килограма. Женка је нешто мања. Орк има у свакој вилици десет до дванаест зуба, који су дугачки око осам сантиметара. Он може лако да прегризе фоку или човека на два дела. Глава му је шилата, тело витко, змијасто. Кроз воду се креће као неки живи торпедо. Судећи по судбини фока, орк би то века прелоповио и за непун минут обе поле појео. Он је једини из рода китова који воли месо сисара.

Напад на највеће живо биће

Орк нарочито напада свога савременика — плавог кита, највеће живо биће које је икад на земљи постојало. Нападајући ову градошћу орк има један једини циљ — да дође до његовог језика, своје најомољивије постастице. Два орка су у стању да савладају кита. Сваки му забије са по једне стране оштре зубе у вилицу и главу му повуку под воду. Орк може да заустави дисање и по двадесет минута, а плави кит само око пет минута. Оркови га држе под водом док се не угуши. Тада му распоре уста и одгризу огроман језик, а лешину пуште да пливи. Плавога кита најчешће понекад и по више оркова. Два се устреме на вилице, а остали на леђа.

Орк је дивљак као тигар, од кога је тежи четрдесет пута. Обично се крећу у формацијама по четири до пет у врсти. Апетит му је незајамљив. Забележено је да су у стомаку једног орка нађени остаци тринаест морских свиња и 21 фока. Он је толико еластичан да може да стоји исправно у води. Тада истури

Прва драма о Боју на Косову

Пораз српске војске на Косову Пољу описан је у многим нашим народним песмама. Велика трагедија српског народа била је и тема многих песника, а нарочито драмских писаца. И наши први драматичари инспирисали су се овим догађајем. Тако је Сима Милутиновић написао драму „Обилић“, Стерија „Бој на Косову“, Јован Суботић „Милоша Обилића“, а Милош Цветић „Лазара“.

Међутим, прву драму о Косовском боју написао је много пре њих Енглез Томас Гоф. Податке за своје дело Гоф је нашао у „Историји Турске“ енглеског историчара Ричарда Нолза, у којој је детаљно описан бој на Косову, јуначко дело Милоша Обилића и пораз српске војске. Књига Ричарда Нолза штампана је 1601 године, а већ 1616 Гоф је написао своју драму „Одважни Турчин или Мурат I“. Томас Гоф, савременик Шек

спира, био је у то време студент у Оксфорду. На енглеским универзитетима тога времена веома је негована позоришна уметност, тако да су студенти не само имали своја позоришта, већ су и сами писали позоришне комаде. Тако је и Томас Гоф написао своју драму за студентску позоришну друштину у Оксфорду.

Иако Гофова драма има на слов „Одважни Турчин“, главни јунак је Милош Обилић, чије је херојско дело аутор описао с много симпатија и одушевљења. У драми нема много личности, а од Срба су „Лазарус, деспот и управник Србије“ и Милош „Кобилић, један хришћански ратник“. Лазар, као и у нашим народним песмама, бори се у себи „коме ће се приволети царству“, Милош је неустрашив бранилац отаџбине, а Мурат себицан, охол и жељан нових освајања.

Ова драма изведена је први пут 1616 године, а штампана је двапут: 1632 и 1658 године.

Гофова драма нема неку велику књижевну вредност, мада је драмски добро конструисана, а карактери брижљиво обрађени. Њена слаба страна су нешести стихови, дуги монолози и китњасте фразе без дубљег значења.

Енглески песници тога времена, па и сам Шекспир, често су као мотиве за своје драме узимали догађаје из историје других народа. Гофова драма о Косовском боју је доказ да је трагични крај самосталне српске државе био значајан догађај не само за Балкан, већ и за Западну Европу.

ПОМОРСКА БИТКА код САЛАМИНЕ

Било је доста поморских битка, али међу најчешће свачако спада она која се одиграла код Саламине 8 септембра 480 године пре наше ере. У њој је грчка флота до ногу потукла надмоћне персиске поморске снаге.

Када су грчки поморци примили вест о јуначкој погибљи Леониде у Термопилском Кланцу, одмах су се са својим бродовима скаурили и усудили у водама Саламине. Једна за другом, стизале су им све страшније вести. Персијанци су надирали и остављали иза себе пустош и јад. Освојили су и Атину и убијали где су кога стигли.

Слушајући те вести, атински адмирал Темистокле одмах је увидео опасност која прети Грчкој ако њене снаге не буду сложне. Зато је наговорио спартанског заповедника Еурибијада да сазове веће свих вођа и да на њему расправе о ситуацији. На састанку је Темистокле доказивао да спас Грчке лежи на мору и да је Ксеркса, персиског краља, немогуће зауставити на Коринтском Зембоузу. Он је уверавао да ће Ксеркс проваити и на Пелопонез, а када то буде онда ће бити све касно.

— Атина је, узвикнуо је Темистокле претворена у рушевине. Она постоји само на ових двеста бродова које је дао својој отаџбини Грчкој. Ако се иједан од вас повуче из саламинских вода, ја ћу на бродове укрцати избегле атинске породице и с њима отпловити на Сицилију...

Ове патристике речи славног Атињанина силно су деловале на присутне, али он ипак није био сасвим уверен да неки грчки вођа неће узмакнути. Да би то спречио, послужило је лукавством. Наиме, послао је једног свог поверљивог човека команданту персиског бродовла да га убеди како је он, Темистокле, веран и одан персиском краљу и да га уверава да ће лако победити Грке ако им затвори излаз на обе стране Саламинског Залива. Чим је Ксеркс обавештен о овој изјави Темистокла, он је одмах у њу поверовао и у току ноћи његови бродови су блокирали Саламински Залив. Темистокле је диковао. Видео је да Грцима ништа друго није остало него да се упуште у борбу на живот и смрт са Персијанцима. Грци су имали 350 ратних бродова, а Персијанци око 1.200.

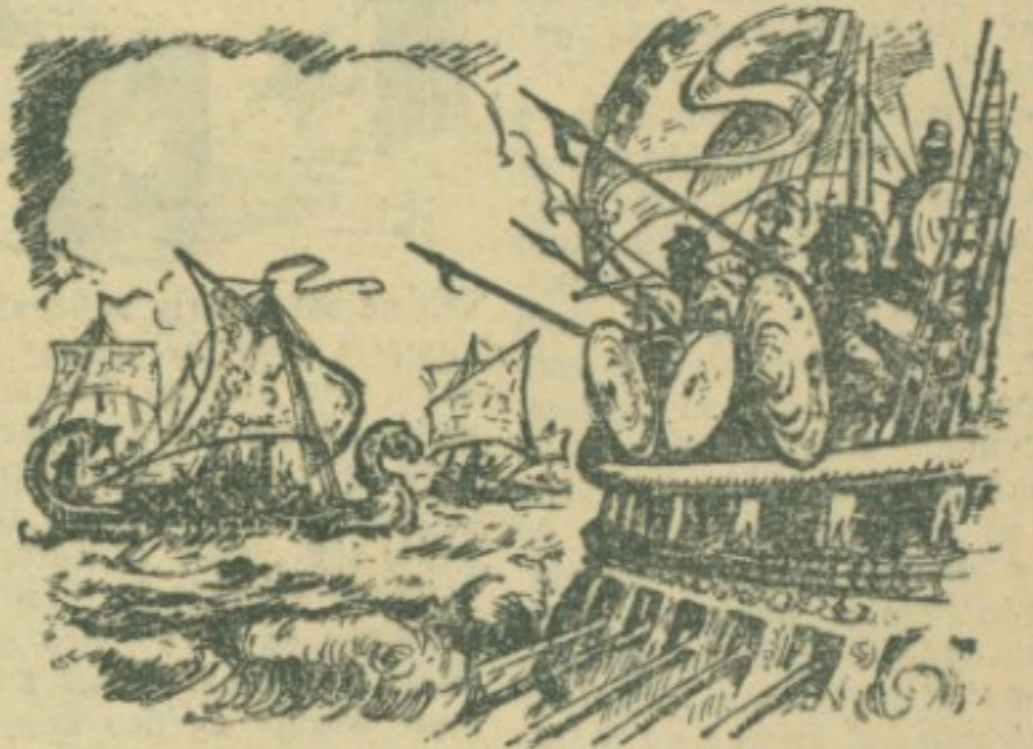
Знак за напад био је истакнут, а бојне трупе још су више распаливале неустрашива срца грчких јунака.

Темистокле, који се налазио на левом крилу своје флоте, као муња се залетео на десно крило непријатеља, чија је флота била састављена углавном од феничанских бродова.

— Варвари су били преварени и престашили, наставаља Есхил. Грци су срчано наваливали. Њихова весла су складно задирала у валове. Из даљине и са пелина Саламине одјекивали су потресни звуци: „Напред, синови Јеланди! Ослободите отаџбину од непријатеља, избавите жене и децу из ропства, сачувајте храмове својих отаца и гробове својих дедова.“

У тој ратној врви персиски бродови нису могли лако да маневришу. Били су глатко мазни. Ударали су једни у друге, а лаки грчки бродови долетали су као стреле са свих страна. Феничани који су састављали персиску флоту почели су да беже и на тај начин створили још већу забуњу. Темистокле је све то видео. Снажно се бацио на лево крило персиске флоте, притиснуо га уз острво Пенгацију и извргнуо га страховитом уништавању. У међувремену, грчка војска продрла је на острво и то је коначно довело до пораза и бекства персиске флоте.

Битка је трајала цео дан. Остаци бродова и мртваци пре кривали су морску површину. Ноћ је Персијанцима омогућила да побегну. У овој битци грчка флота изгубила је 40 бродова, а персиска 200. Али, грчки успех није само у томе. Дух Персијанаца био је сломио. Прича се да је Ксеркс,

Са копна је дувао ветар који је био повољан за Грке. Он је грчким бродовима ударио у крму, а персиским у супротном правцу. Темистокле није могао имати бољег савезника од тога ветра. Он је своју флоту распоредио тако да су се оба краја његовог бродовла ослањала на копно и тиме онемогућавала опкољавање. Због малог простора, у Залив није могла да уђе цела персиска флота, већ је била постројена у три линије. Поред тога, њене формације биле су неуредне због јаког ветра.

— Истом што је дан освојено, пише славни грчки песник Есхил, с грчке стране одјекнуло је урнебесно вика.

када је видео пораз, у јаду и љутини подерао на себи одећу и урликао од очаја, па се најзад са копненом војском дао у бекство. До Хелеспонта му је од глади изгинуо већи део војске.

У битци код Саламине грчка флота није победила само због доброд војства, него и због високог морала војске која се пожртвовано борила за слободу своје земље. Персиска флота састојала се од опљачканих бродова, а њена посада од припадника поробљених народа. Персиске војнике није у борбу водио, као Грке, жарки патриотизам, него страх од угњетача, па је и то много допринело њиховом поразу.

**Варо су
ПОСТАЛА
ИМЕНА?...**

...КАЊОН

Дубоко усечена, уска клисура са стрмим и високим странама има име шпанског порекла. Реч „кањон“ постала је од шпанске речи „канјон“ што значи цев или топ.

...БУЛКАН

Купасти брегови из којих повремено избија усвијана лава добила су име по Вулкану, римском митолошком богу ватре и металургије. Овај назив имао је некад само вулкан Етна, јер се веровало да се у њему налази Вулканова ковачка радионица. Тек много касније ова реч је постала општи географски назив.

...ПИНГВИН

Пингвин, име морске птице која живи на Јужном Полу, дошло је од велшких речи „пен гвин“, што значи „бела

глава“. Ово име дали су бретонски морнари, који говоре веома слично Велшанима, једној врсти птица-гњурца које су понекад виђали у северним морима. Наиме, ове птице имају велике беле мрље на глави. То име касније су добиле и сличне птице на Јужном Полу.

...ПРИВИЛЕГИЈА

Реч привилегија, која је латинског порекла, имала је некад значење сасвим супротно данашњем. „Привилегијум“ је у старом Риму био нарочити закон издат у корист или против неке личности. Међутим, у пракси римског законодавства „привилегијум“ је у већини случајева био закон против некога. Тек много касније ово значење се изгубило и реч привилегија данас означава само неко изузетно право или повластицу.

Вакцина и жена моћ

Од дана када је Роберт Кох пронашао бацила туберкулозе до открића озбиљнијег средства које у човеку ствара имунитет против овог бацила прошло је више од пола века.

Многобројни истраживачи радили су годинама на томе да од сићушног организма, који проузрокује ову опасну болест, начине вакцину. Али до успеха није дошло све до 1908 године, када су Алберт Калмет и Камил Герен применили нов метод рада.

После тринаест година про-

лекарима су неуморно наставили рад. За наредних десет година, у Француској је 600.000 новорођенчади примило инјекције Бе Се Же вакцине. Исто толики број деце вакцинисан је и у другим земљама. Резултат је био повољан. Број смртних случајева од туберкулозе био је пет пута већи код невакцинисане, него код вакцинисане деце.

Трагедија...

А затим се догодило нешто чему се нико није надао. У Либеку је 1930 године, од 249

ли употребу новог проналаска, и после десетогодишњих напора у Копенхагену више није било ниједног смртног случаја међу вакцинисаном децом туберкулозних родитеља, а у Скандинавији ниједног случаја туберкулозног запаљења мозга. До 1947 године вакцинисано је на земљиној кугли 5 милиона особа, а благотворно дејство проналаска нарочито се показало после Другог светског рата, када је туберкулоза узела великог маха. Деца која су била најмање отпорна највише су страдала.

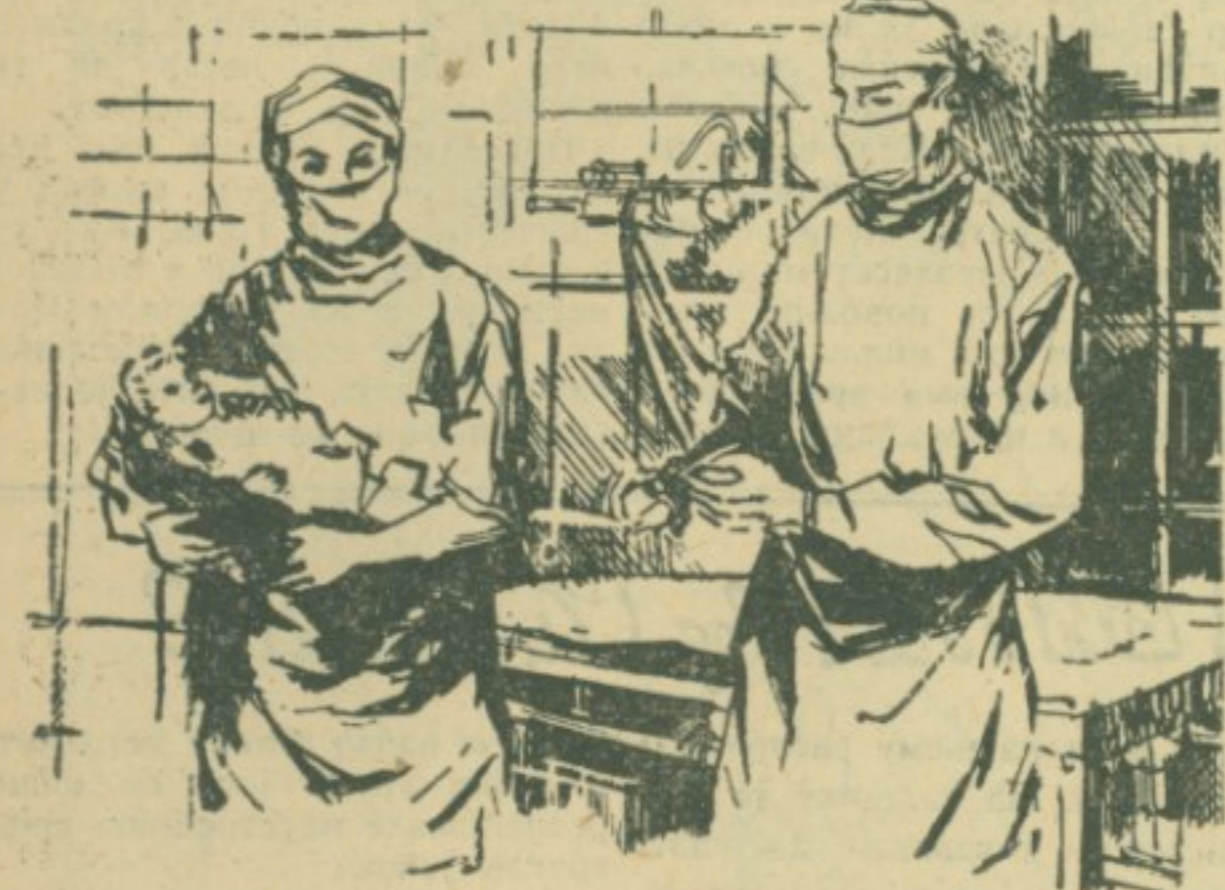
После рата прво је Црвени крст Данске притекао у помоћ настрадалим земљама Европе. Њему су се придружили Норвежани и Шведани, а од 1951 године овом акцијом руководи Светска здравствена организација уз помоћ Међународног дејчег фонда и органа власти у државама где се пружа ова помоћ.

Лек најширих слојева

Данас се Бе Се Же употребљава широм света. Савладане су предрасуде и неповерење. Између 1947 и 1951 године вакцинисано је преко 17 милиона деце и одраслих, а извршено је 37 милиона прегледа да би се установила отпорност према туберкулози. Само у Јапану је вакцинисано 30 милиона лица.

За протеклих 20 година искуство је показало да је, захваљујући овој вакцини, број обољења смањен за преко 80 од сто. У Јапану је, на пример, број обољења код вакцинисаног опао за 79 процената, а смртност од туберкулозе смањена је за 88 процената.

Инјекције Бе Се Же вакцине су од велике користи, али нису свемоћне. Многобројни примери јасно показују да туберкулоза највише хара у земљама где је животни стандард низак.

учавања, Калмет и Герен произвели су велику количину Бе Се Же вакцине. Пробе су вршене на заморцима, кунџинама, мајмунима, коњима и кравама, и увек успешно. Али, требало је испитати дејство новог средства и на људима.

Први опит на човеку

Први опит извршен је на једном новорођенчету чије су мати и баба биле болесне од туберкулозе. Пошто је мати умрла на порођају, дете је добило вакцину Бе Се Же и остало живо поред туберкулозне бабе.

Охрабрени првим успесима,

деце, која су примила вакцину, за неколико месеци умрло од туберкулозе њих 77. Вакцина је зачас добила велики број непријатеља. Поведена је истрага. На крају је, међутим, утврђено да су се у лабораторији помешале вакцине Бе Се Же са свежом културом људске туберкулозе, која је тек имала да послужи за нове експерименте.

... и нови успеси

Доста је времена протекло док се развило неповерење према Бе Се Же вакцини. У Данској, Норвешкој и Шведској лекари су настави-

Путовање на Месец

Из контролног торња одјекује безлични, мирни глас:

— Пајна! Пилот и посада! Пајна! Нека се сви укладе са узлетништа!

Пилот одговара исто тако безличним гласом:

— Узлетиште чисто!
— Пајна! Затворите све отворе!

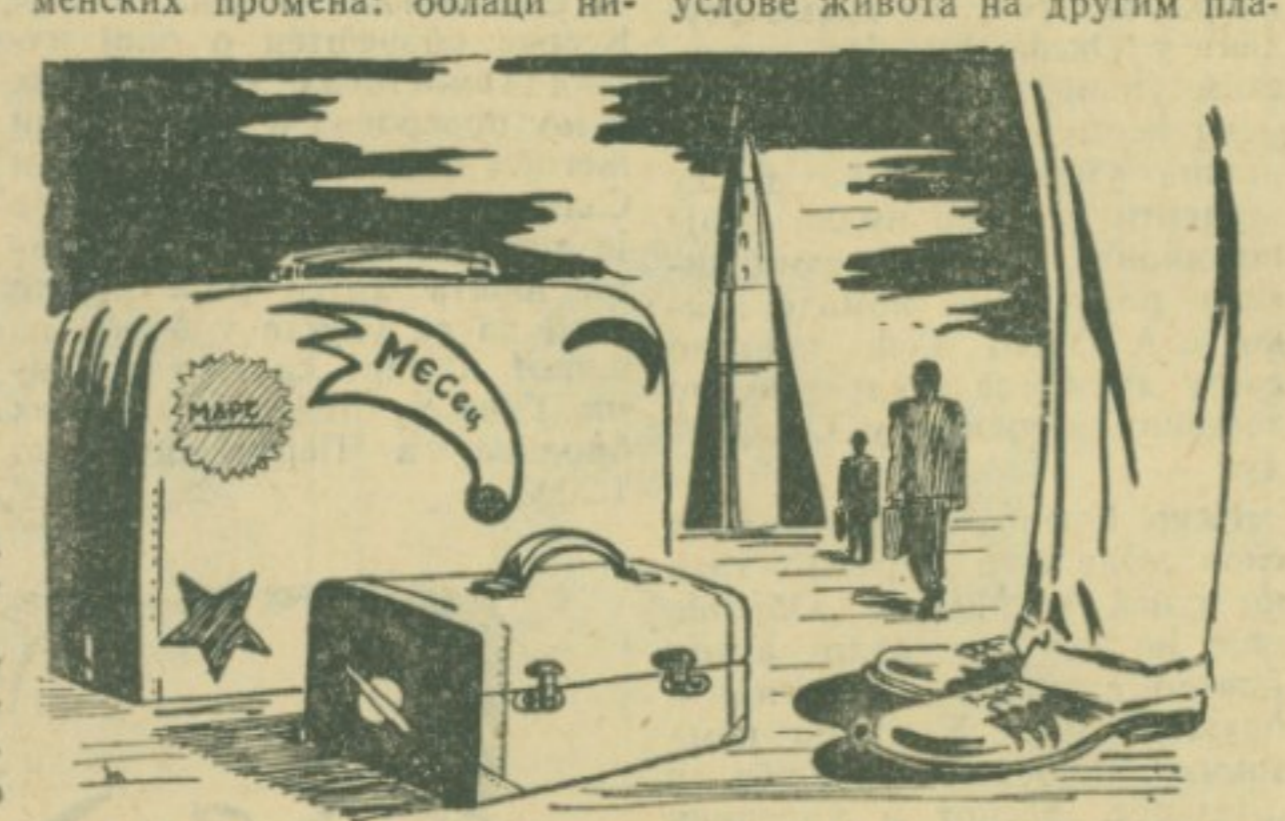
— Отвори осигурани!
— Пазите на знак!
— Спремни; пазимо на знак!
— Шест, пет, четири, три, два, један, нула — ракета напред!

Са заглашном тутњавом ракета је подетела на једно од својих међупланетарних путовања.

Тако, готово сваког дана, у великом Хејден планетаријуму америчког природњачког музеја многобројни гледаоци „полазе“ на своје прво „путовање“ на Месец, Венеру или Марс. У замраченој сали планетаријума, у коју из „дворане сунца“ допире пригушена музика, гледаоци имају утисак као да су стварно пошли на пут у висину. Помоћу неколико пројектора, пред њиховим очима одвија се читав ток путовања и спуштања ракетног брода у један кратер на Месецу. „Живот“ на Месецу пун је изненађења за „дошљацима“. Дан тамо траје две недеље, а ноћ исто толико. Ваздушно огртача око Месеца нема, тако да сунчеве зраке ништа не прелама и због тога небески свод није плав, већ и дању и ноћу изгледа као црни сомот. Преко дана виде се у исто време и Сунце и звезде. Земљине мена, „посматране“ с Месеца, исте су као и Месечеве гледане са Земље, само што Земља изгледа четири пута већа од свог сталног пратиоца. Океани и континенти на њој се јасно разликују и наизменично смењују док се она окреће око своје осе.

Месец дана „боравка“ на Месецу — у Хејден планетаријуму

време протиче брзо као у неком чаробном „временову“ — доноси многа сазнања и искуства. Због недостатка атмосфере, на Месецу нема временских промена: облаци ни-

кад не заклањају небески свод, киша и снег не падају, ветра нема. Ма колико боравили на њему, људи никад неће угледати дугу или светли круг око Сунца. Чак ни звезде не трепере, већ сијају сталном, уједначеном светлошћу. Дан и ноћ смењују се нагло, без праскозорија и сутона. Сенке које планине бацају су без полусенки, оштре и тачно очертане, црне као најтамнија ноћ.

„Посета“ Месецу је завршена и ракетни брод враћа се на Земљу. У планетаријуму се пали светлост, али публика не жагори. Претстава путовања у васиону била је тако реална да људи тешко могу да поверују да се за то време нису ни помакли са својих седишта.

Међутим, Хејден планетаријум нема за циљ само да забави публику и пружи јој илузију путовања на друге планете. У аеронаутичким круговима све више се говори о могућности скорог лета на најближе планете и већ се праве нацртни ракетних бродова и вештачких интерпланетарних станица. Многи стручњаци тврде да ће се

путовање на Месец, нама најближе небеско тело, остварити већ крајем овог века. Због тога је интересовање људи за међупланетарна путовања и за услове живота на другим пла-

нетама велико и разумљиво. Према прорачуну стручњака, у Хејден планетаријуму израђене су таблице које бисмо могли да назовемо неком врстом међупланетарног реда возње. По тим таблицама цело путовање на Месец трајало би свега деветнаест дана, рачунајући

немама велико и разумљиво. Према прорачуну стручњака, у Хејден планетаријуму израђене су таблице које бисмо могли да назовемо неком врстом међупланетарног реда возње. По тим таблицама цело путовање на Месец трајало би свега деветнаест дана, рачунајући

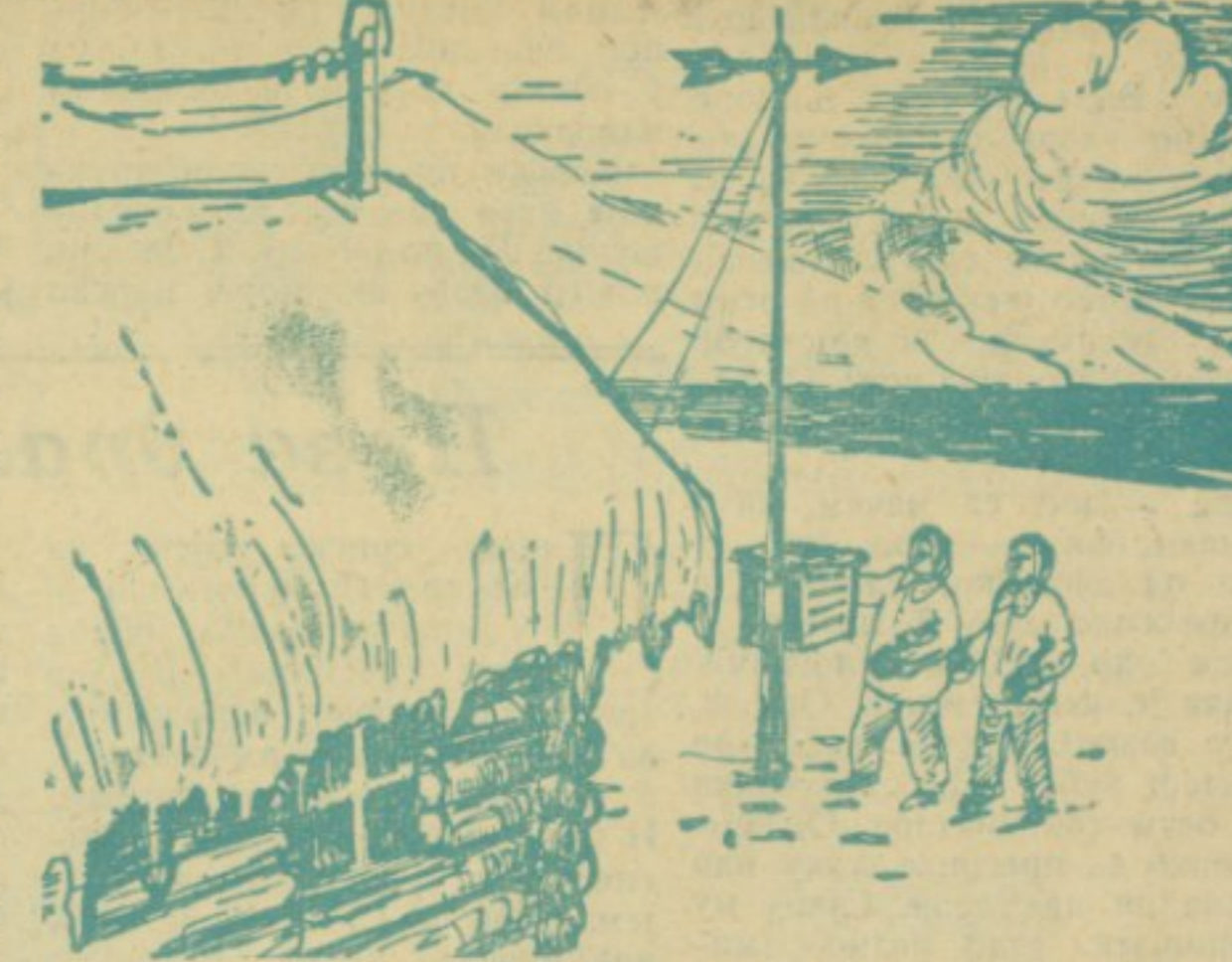
И сензимографи трагају за нафтом

Дуго се веровало да је Западна Европа сиромашна у нафтоносном земљишту. По завршетку Првог светског рата скоро нико није хтео да предузима бушења, јер се сматрало да је то узалудан посао који, уз то, сувише скупо стаје. Али, после Другог светског рата слика се сасвим изменила. Године 1950, произвођача петролеја у Западној Европи достигла је веома високу цифру

и повратак. Поред тога, Хејден планетаријум је завео и картотеку за резервисање места за прво путовање и свим пријављеним особама издао потврду о пријави. У картотеци има 24.000 пријава. Мада се у прво време за путовање највише пријављивала омладина, данас стижу пријаве од особа свих година, занимања и народности.

Неки аутомеханичар са Хаваја упутио је планетаријуму пријаву и молбу да му се на Марсу обезбеди дозвола за отварање трговине половним аутомобилима. Један млади брачни пар резервисао је места за путовање на Венеру и то за 2002 годину, јер жели да за своју златну свадбу отпутује на планету која носи име богиње љубави. Војник из Билокса, у америчкој држави Мисисипи, пише овако: „Модим да за мене задржите прву слободну путну карту за путовање на Месец, јер желим да одем из овог света у коме се стално ратује“, а неки крзар из Њујорка тражи концесију за лов на топлокрзне животиње на Венери. Из свих крајева света стижу пријаве пропраћене разним молбама и жељама. Оне не значе само жељу појединца да упознају нове планете, већ су израз вере да ће данашња наука савладати и васионске просторе.

— близу два милиона тона нафте и 818 милиона кубних метара природног гаса. Највећи произвођачи биле су Немачка, Холандија и Француска. Повољни резултати ових земља охрабрили су и остале државе, међу њима и Швајцарску, у којој је почело испитивање терена северно од Леманског Језера. Ова испитивања су утолито занимљивија што се врше на специјалан начин помоћу сензимографа,

следеће температуре: минус 62,2 у новембру, минус 63,9 у децембру, минус 65,2 у јануару и минус 67,7 степени Целзијусових у фебруару. Истих месеци у Верхојанску је било топлије за пет до шест, а на централном Гренланду за читав 22 степена.

Узимајући у обзир оба гледишта, изгледа најприродније да се најхладнијим местом на земљиној кугли треба да сматра оно у коме хладноћа достиже највећу жестињу, а то је Ојмекон.

Петнаестог фебруара 1892 године, уз помоћ термометра са алкохолом, у Верхојанску

чина хладноће не зависи само од пада температуре, већ и од кретања ваздушних струја. Па ипак, иако се хладноћа од минуса 78 степени веома тешко подноси, она је сношљивија од снежних вејавица које засипају човека слевеним пахуљицама, па макар то било и на температури од минус 40 степени.

Не треба заборавити да не постоје никакви докази да су баш Ојмекон, Верхојанск и Гренланд најхладније тачке на земљи. Ко зна да не постоје можда још хладнији предели, само што досад на њима није установљена метеоролошка служба. Ајмекон има тако ниску температуру захваљујући свом нарочитом положају. Он се налази у једној котлини коју стално покрива снег и где су ветрови необично слаби. Стога, заштићен је од утицаја топлих ваздушних струја. Међутим, триста километара северније, Казачјанск прима топли утицај са океана, па зато има средњу годишњу температуру за 12 степени вишу него Верхојанск.

Тако је — према подацима којима наука засад располаже и док се не открију нови, хладнији предели — Ојмекон најхладније место на земљиној кугли. То је хладни пол наше планете.

Антологија истинитих чуда

БРОД — РЕКОРДЕР

Један млетачки брод на весла, саграђен 1311 годи-

не, био је у употреби све до 1722 године. Дакле, пуних 411 година тај брод пловило је морима.

БЕСКРАЈНИ РОМАН

У једном јапанском дневном листу излазио је роман који је имао 7300 наставка. Кад је 1931 године умро аутор романа, дело је наставио и завршио његов син.

ИМА ГА — А НЕМА

На једном надгробном споменику у Белтурбенгу у Ирској уклесане су следеће речи: „Овде лежи Џон Моид који се удавио у мо-

ру и чије тело никад није било пронађено“.

„ГРЕХОВИ ПРАОТАЦА“

Алтун Натасун, осамнаести директни потомак коњокрадице који је 1221 године украо једног коња татарском поглавци Цингискану, испашта за преступе које је његов дави предак учинио. Сваке године приликом прославе Цингисканове смрти Алтун Натасун три дана не сме да једе ни да пије.

ДУГО СТУДИРАЊЕ

Жан Риперт из Колмара, у француској покрајини Алзас, студирао је на универзитету у Паризу 81 годину (1791—1872) и тек тада је добио диплому.

ШЕКСПИРОВА ПОГРЕШКА

У Шекспировој драми „Јулије Цезар“, Касије, једна од личности из драме, изговара и следећу реченицу: „Часовник је откуцао

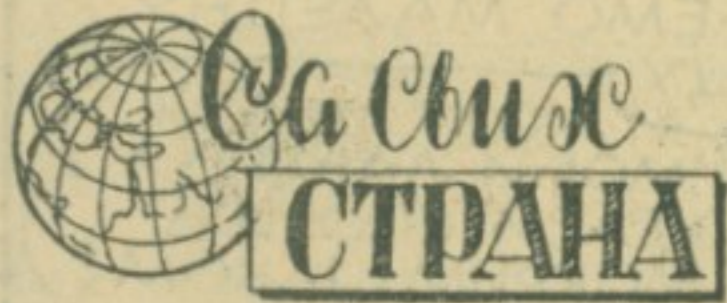
три“. Међутим, часовници који откуцавају време пронађени су тек хиљаду година после Цезарове смрти.

НЕОБИЧАН РЕП

Једна врста оваца у Јерменији има необично дебео реп који изгледа као продужетак трупа, а тежак је

око петнаест килограма. Маст са овог репа служи за справљање врло укуских колача. О овој врсти овце први је писао Марко Поло у својим путописима.

ГАЛИЛЕЈЕВ ДУРБИН

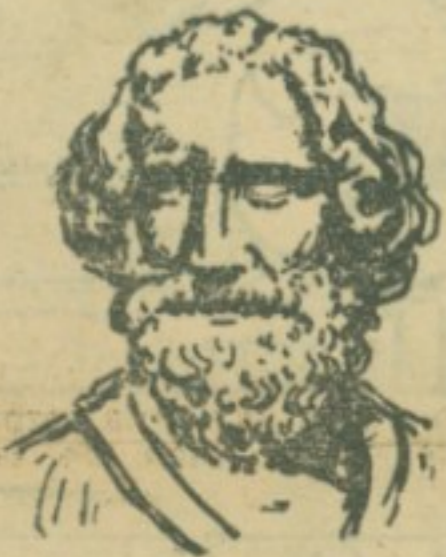
Славни научник Галилео Галилеј узео је једнога дана 1609 године неку стару цев од оргуља, која ником није била потребна, и у њу ставио два сочива. Тако је направио дурбин. Тај његов дурбин приближавао је предмете које је посматрао свега три пута. Али, иако је био слаб, овај дурбин је за оно време био право чудо. Прича се да су многи становници Падове долазили код Галилеја, пели се на високу кулу и кроз његов дурбин посматрали бродове који су пловили морем. Тим дурбином могли су се видети бродови на пучини два сата пре него што би стигли у луку. На

предњој страни те цеви од оргуља било је сочиво, а на задњој стакло за увећавање, које је уствари повећавало предмете који су се посматрали. Убрзо после тога Галилеј је направио и други дурбин који је могао тридесет пута да повећава предмете. Али, он на том није стао, него је и даље радио и 7 јануара 1610 године уперно је свој телескоп у небо и угледао необичну слику. Док се голим оком може видети по прилици око 3.000 звезда, Галилеј је видео много више, а поред тога на Месецу брда, долине, удубљења итд.

АРХИМЕДОВО ОГЛЕДАЛО

Једна стара легенда вели да је грчки научник Архимед направио огромно издубљено огледало и када је римска флота пришла Сиракузи, у којој је тада живео Архимед, он је окренуо огледало према флоти и запаљено један по један брод, захваљујући сунчаним зрацима

које је то огледало сабирало. Међутим, то није тачно, јер да би се сакупила тако велика количина сунчеве топлине и пренела на велика отстојања требало је имати огромна издубљена и одлично брушена огледала; а познато је да у старој Грчкој нису знали да израђују таква огледала.

ЦИМЕТ

Цимет је зачин који домаћице често употребљавају. Има више врста цимета, али су у Европи најпознатији цимети са Цејлона и из Кине. Уствари, цимет је пореклом са Цејлона, а Арабија је била земља преко које је цимет доспео у Европу. Португалци су упознали цимет у XVI веку и видели су да помоћу њега могу лако трговати и доћи до већих прихода, исто као и са бибером. Међутим, то су видели и владари крајева у којима цимет расте и завели су монопол у спољној трговини, али се нису могли одупрети Португалцима. До-

шљаци су одмах завели порез који је требало да се плаћа извесном количном цимета. Тако је сваки мушки становник изнад дванаест година морао да да годишње 28 килограма цимета, а касније је та количина повећана на 303 килограма. Разуме се, злостављања због неиспуњења обавеза нису изостала. Године 1707, и Холанђани су почели да гаје цимет и крајем XVIII века имали су монопол на европском тржишту. Да пене не би пале, они су често у Антверпену палили читава брда цимета.

ВЕЛИКЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ ЗА СЛЕДЕЋИХ 25 ГОДИНА

Истакнути британски метеоролог др Брук предвиђа да ће се на Земљи у току следећих 25 до 50 година десити велике климатске промене. Он тврди да се Земља загревава и да ће се у блиској будућности њена температура све више повећавати. У прилог томе, он наводи да су од 1650 године ледници у целом свету у повлачењу и да их све мање има. Истовремено, треба очекивати да ће клима постати много сувља него што је данас. Ако би се десило да се лед Арктика и Гренланда потпуно отопи, то би довело до повисења морског нивоа од три метра и до нестанка великих делова данашњег копна.

Зализнате?

КОЛИКО ЈЕ СТАРА ЗЕМЉА

У годишњем извештају Института за геофизику Карнегијевог универзитета у Вашингтону саопштени су најновији резултати истраживачких радова о старости Земље. После открића једног радиоактивног изотопа — веома ретког метала рубидијума — чији је преображај испитиван заједно са радиоактивним елементом стронцијумом, било је могуће готово сасвим тачно утврдити да је Земља стара око пет милијарди и 400 милиона година. Досад се сматрало да је Земља стара свега једну милијарду година. У поменутом извештају наводи се даље да је до првих појава живота на Земљи дошло пре неких 500 милиона година.

НЕУМОРНА ЖИВОТИЊА

Нарочитим испитивањем је утврђено да има животиња које никад не мирују, дакле никад не спавају. Тако, на пример, никад нису могли да се констатују трагови умора код морских паса, који су често недељама, без престанка, пливали за каквим бродом. Испитивањима која су вршена у великим базенима утврђено је да морски пас никад не мирује. Посматран је месецима, и дану и ноћу, и никад није мировао ниједног тренутка. Само смрт пресеца неуморну активност ове животиње.

ЦИНОВСКИ ТРАНСПОРТНИ АВИОН

Фабрика авиона "Локид" пустила је прошле године у саобраћај један од највећих, најбржих и најрентабилнијих путничких авиона на свету. Сада се у овој фабрици гради транспортни авион сличног типа, чија ће изградња стојати близу два милиона долара, а који ће саобраћати на редовним линијама Западноамеричке ваздухопловне компаније.

У овом летећем цинку, чији главни магацин има капацитет од 158 кубних метара, благодарни нарочитом уређају и херметички затвореним кабинама, биће, као и у путничким авионима, одржаван нормалан ваздушни притисак чак и на висини од преко 7.000 метара.

Сам магацин има покретан пол, који у великој мери олакшава смештај и руковање чак и великим и какастим предметима. Он може да издржи оптерећење од близу 1500 килограма по квадратном метру. Утовар и истовар робе врши се помоћу нарочитих дизалица. Овај огромни транспортни авион, чија тежина износи близу 48 тона, може да понесе око десет тона корисног терета.

ОТИСЦИ ЊУШКЕ ЗА ИДЕНТИФИКОВАЊЕ СТОКЕ

Познато је да се људи могу идентификовати помоћу отиска прстију. Међутим, недавно је утврђено да се стока може идентификовати према отисцима њушке. На пример, свака крава има на кожи њушке различите шаре, као што их људи имају на врховима прстију. Да би се једно главо могло идентификовати, потребно је да му се узму четири основна отиска. Према тврђењу стручњака, отисци њушке могу се ради лакшег идентификовања поделити у 5.832 групе, које имају своје посебне карактеристике. Идентификација сток може веома добро да послужи код одгајивања чистокрвних примерака или у случајевима сточних зараза.

МОСТ ЗА СПУШТАЊЕ И ДИЗАЊЕ — НА АВИОНИМА

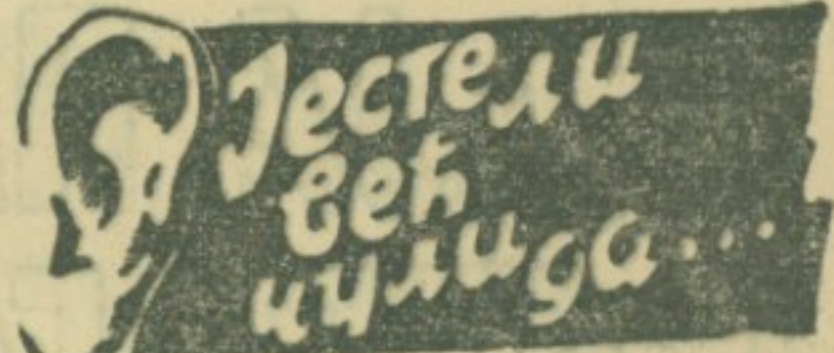
Познато је да се на аеродромима, приликом уласка и изласка путника из авиона, употребљавају степенце на точковима, које се примакну уз врата на авионском трупцу. Међутим, отскора, авиони једног енглеског ваздухопловног друштва имају нарочите степенце налик на средњовековне мостове за дизање и спуштање. Тежина ових степеница је незнатна, а руковање овим уређајем омогућено је помоћу једне помоћне преносне полуге, која заузима минимум простора у трупу авиона. С обзиром на то да су ови авиони намењени за службу у висинским пределима Индије, морало се водити рачуна да се врата херметички затварају, како не би прокишњавала за време лета кроз монсонске кишне облаци.

РИМ И ЛИСАБОН У АМЕРИЦИ

Имена многих градова у САД причају историју свога постанка. Досељеници из Европе, настанујући се у пространим пустим областима америчког континента, да у њима нађу нову отаџбину, с љубављу су се сећали свог старог краја и новим насељима давали имена градова и села у којима су некад живели. Тако, енглески досељеници назвали су своја насеља: Бостон, Плимут, Авои, Нови Лондон итд. Данас су то велики градови. Сећања на Француску Луја XIV налазе се широм Америке, од имена држава Меј и Вермонт на северистоку, до Луизијане на југу, са њеним главним градовима: Њу Орлеан и Батон Руж. И многи други градови носе француска имена. Име италијанског главног града, Рима, носи дванаест градова и села у дванаест различитих држава САД. На основу њихових имена можемо закључити да су једнаест места која се зову Лисабон засновали португалски досељеници. Норвежани су дали име своје престонице Осла многим насељима у Висконсину и Минесоти. Да је и досељеници из Шпаније било прилично сведоче имена држава Флорида, Калифорније и Колорада, и градова Сан Франциска, Санта Феа, Сан Диега и многих других.

МАШИНА ЗА БРАЊЕ ДУВАНА

У Колумбији је патентирана и већ је почела да се употребљава нова машина за брање дувана. То је једна врста малог трактора са кружним обртањем ножа који се налази на предњем делу ове машине. Радник који стоји на постољу скупља посечено лишће и одмах га ниже за сушење. Нож ове машине може се монтирати и усправно тако да може захватити и увенуле листове на доњим деловима стабљике.

...на целом свету сваког секунда блесне просечно сто муња.

...једном оловком може да се нацрта линија дугачка 60 километара.

...корали могу да живе само у оним морима у којима температура воде није испод 20 степени.

...новембра 1879 дана на париске улице нападао је преко 15 милиона кубних метара снега.

...највећи бисер на свету тежак је 8 килограма. Њега је добио од једног поглавце са Филипина амерички научник др Коб као награду што му је излечено сина.

...основна мера за дужину у Индији одређена је према дубљини шест длака из репа зебуа, прсте индиског говечета које на леђима има поткожну грбу лоја и кратке рокове.

...знак X за обележавање непознатих особа први су почели да употребљавају Арабљани.

...температура сладолета износи четири степена Целзијусова испод нуле.

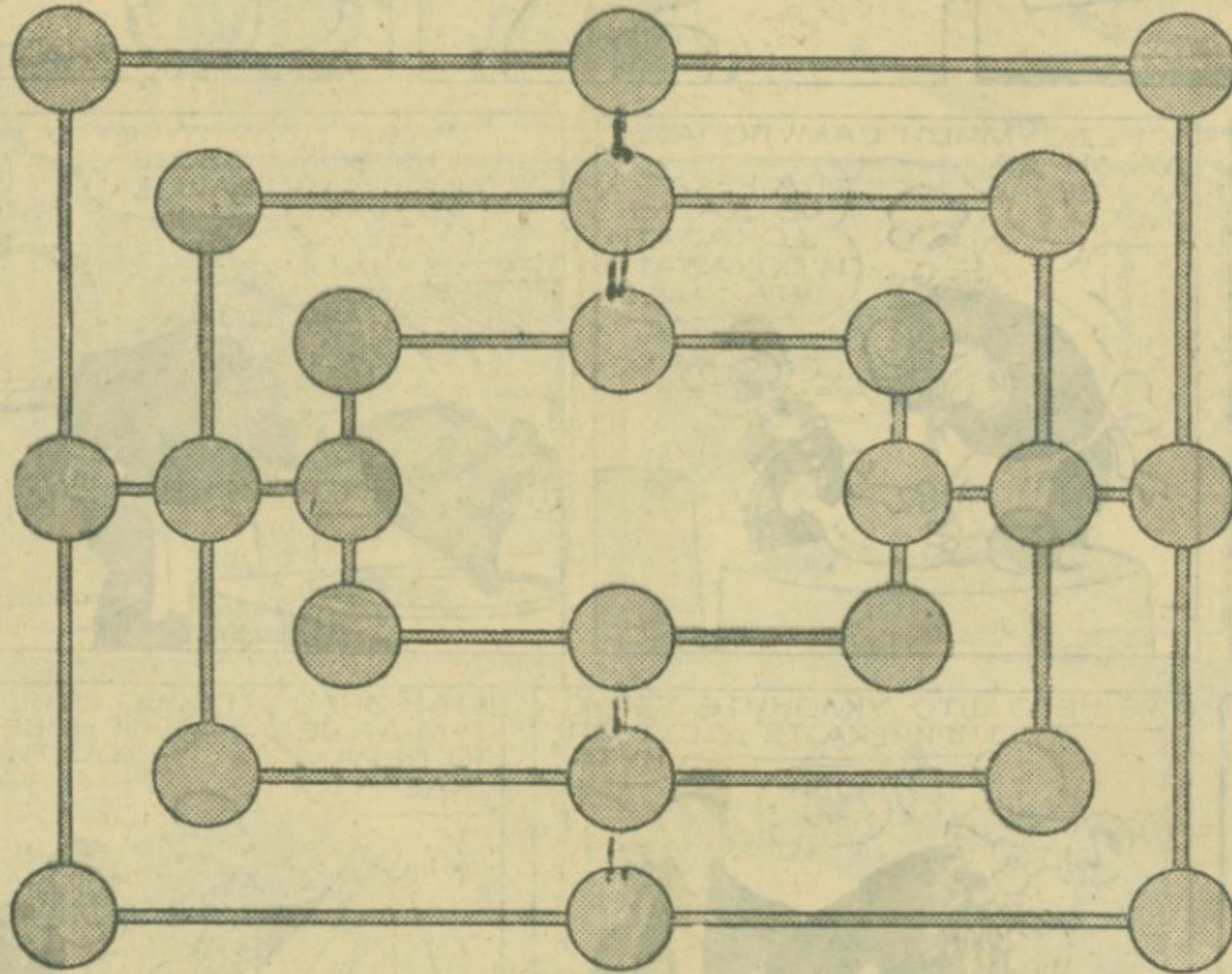
...на острву Целебесу препоручена писма и друге разне пошиљке обележавају се на тај начин што се на њих залази пером од гуске.

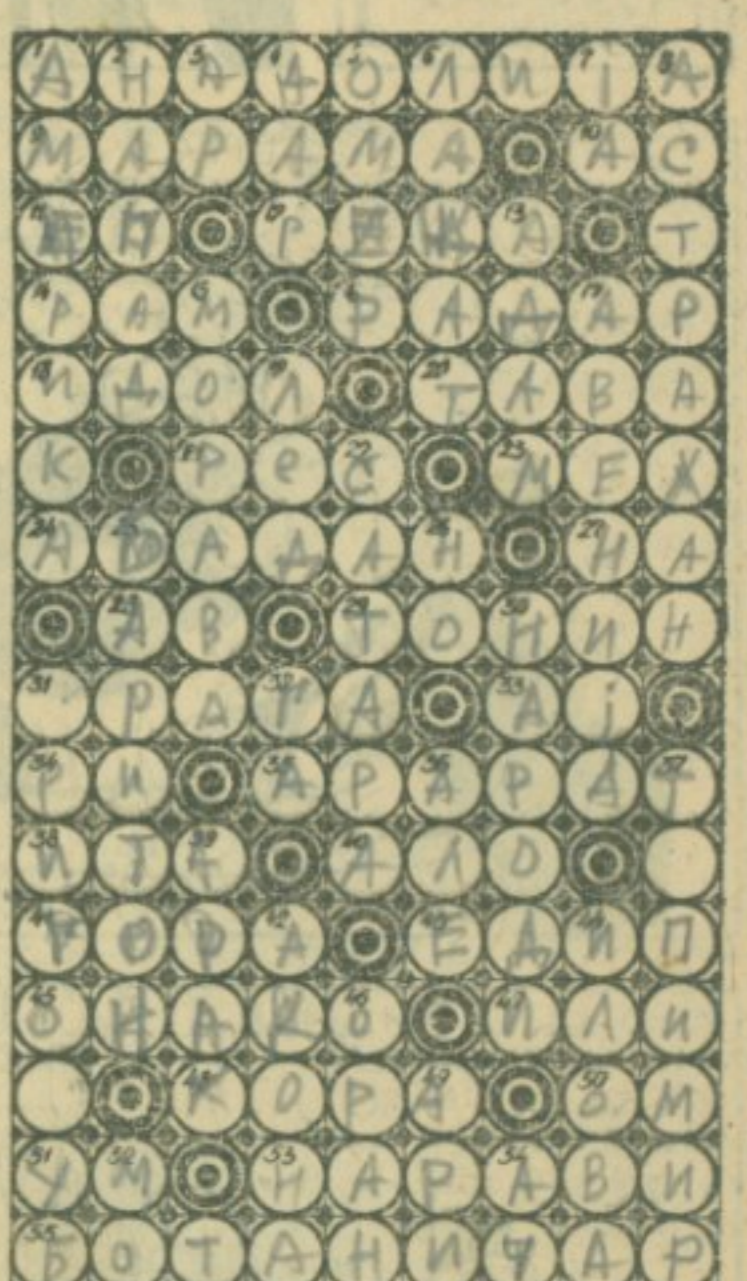
- Водоравно: 1) назив за Малу Азију; 9) повезача; 10) првак; 11) врста песме; 12) географски појам; 14) оквир; 16) велики савремени технички провалазак; 18) кип или слика многобожачког бога; 20) тигањ; 21) ствар (латински); 23) ковачки прибор; 24) лука у Персији; 27) предлог; 28) ономатопеја лавева; 29) средство за штављење кожа; 31) мали затон; 33) узвик; 34) јапанска мера за путеве; 35) планина у Јерменији; 38) грчка богиња српбе; 40) телефонски позив; 41) планине; 43) легендарни старогрчки краљ; 45) предлог; 47) свеза; 48) омотач стабла; 50) јединица за мерење отпора електричне струје; 51) разум; 53) природа човека (мног.); 55) научник који проучава биљке.

- Усправно: 1) један континент; 2) атак; 3) мера за површину; 4) поклон; 5) муслиманско мушко име; 6) део руке; 7) лична заменица; 8) град на обали Каспског Језера; 13) мушко име; 15) наша река; 17) велика широка улица; 19) агрегатно стање воде; 22) врста секире; 25) врста мушког гласа; 26) предлог; 30) нације; 31) врста цвећа; 32) њега; 36) мезани; 37) хрватски кнез из IX века; 39) мера за хартију; 42) старо име Љубљане; 44) река у Хрватској; 46) лука у Алжиру; 49) мера за површину (мног.); 52) хемиски знак за молибден; 54) иницијали руског књижевника („Ујка Вања“).

ИГРА "МИЦЕ"

Узмите девет зрна пасуља и девет зрна кукуруза, или изрежите од картона мале жетоне у виду кружића, на девет обожите плаво, а девет нека остану бели. Почетак игре одређује се коциком: узмите жетон или зрно пасуља и ставите обе руке иза леђа; ако противник погоди у којој је руци жетон, односно пасуљ, први почиње да игра. Он стави свој жетон на кружић "мице", гледајући да што пре добије "мицу", која важи ако три жетона стоје на три кружића у истој линији, хоризонтално или вертикално, само не дијагонално (дијагонални кружићи нису повезани). Кад направи "мицу", играч узима од противника један жетон. Тај жетон се не може узети од већ постојеће, направљене "мице". Кад се ставе сви жетони, онда се померају по линији за једно место, уколико оно није заузето. Ако је једном играчу са свих страна затворен пут, онда игра други играч. Зато треба водити рачуна да се не падне у клоњу. Кад један од играча остане само са три жетона, онда не мора нишам само за једно поље по линији, већ може и да "скаче", да би себи направио "мицу", и тада може да носи ма који жетон свога противника, само не из затворене "мице". Кад један од играча остане само на два жетона, он је изгубио игру.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

- Водоравно: 1) хала; 5) Коаара; 7) камиш; 8) ро; 10) апел; 11) пар; 12) сер; 13) линга; 14) ал; 15) колон; 16) Арман; 18) улан; 19) птичар; 21) арија; 22) ам; 24) Кина; 25) ски; 26) ода; 27) Скит; 28) ве; 29) алеја; 30) ванила; 32) сака.
- Усправно: 1) Хомер; 2) азил; 3) лан; 4) ар; 5) капела; 6) Арагон; 7) каса; 9) Оран; 11) планина; 13) ломзча; 15) Килија; 17) рутина; 19) придев; 20) ракија; 21) аков; 23) Мита; 25) скела; 27) слик; 29) Ана; 31) ас.

ПАЈА ПАТАК ВАТРОГАСАЦ

8 *Медвеџа
црнциа*

